

MARKAZIY FARG'ONA (YOZYOVON) SUV OMBORI TASIR ZONASIDA
EKOLOGIK MUOMMOLARNI OLDINI OLISH

Isaqov V. Yu,

*Qo'qon davlat pedagogika instituti
Geografiya va IBA kafedrası professori
E-mail: isaqovvalijon548@gmail.com*

Akbarov S.B

*Qo'qon davlat pedagogika instituti
Geografiya va IBA kafedrası tayanch
doktaranti*

Аннотация: В данной статье рассмотрены основные экологические проблемы, возникающие в зоне влияния Центрально-Ферганского (Езевонского) водохранилища, и предложены меры по их предотвращению. Водохранилище является важным водоемом, обеспечивающим орошение сельскохозяйственных угодий и водоснабжение населенных пунктов Ферганской долины. Однако его эксплуатация связана с рядом негативных последствий для окружающей среды, включая засоление и деградацию почв, утрату биоразнообразия и ухудшение качества водных ресурсов.

Ключевые слова: Центрально-Ферганское водохранилище, экологические проблемы, профилактика, водные ресурсы, устойчивое развитие.

Abstract: This article examines the main environmental problems that arise in the area of influence of the Central Fergana (Yozyovon) Reservoir and proposes measures to prevent them. The reservoir is an important water body that provides irrigation for agricultural lands and water supply to settlements in the Fergana Valley. However, its operation is associated with a number of negative consequences for the environment, including salinization and degradation of soils, loss of biodiversity and deterioration of the quality of water resources.

Keywords: Central Fergana Reservoir, environmental issues, prevention, water resources, sustainable development.

Kirish: Markaziy Farg'ona (Yozevon) suv ombori Farg'ona vodiysidagi keng qishloq xo'jaligi yerlarini suv bilan ta'minlash va sug'orishda, yirik qishloq xo'jaligi rayonlarini suv bilan ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Biroq, uning ishlashi jiddiy ekologik muammolarni keltirib chiqaradi, bu uning ta'siri ostida atrof-muhitning buzilishining oldini olish bo'yicha strategiya va chora-tadbirlarni ishlab chiqishni talab qiladi.

Ushbu maqolaning maqsadi Markaziy Farg'ona suv ombori ta'sir ko'rsatuvchi hududdagi mavjud ekologik tahdidlarni tahlil qilish va atrof-muhitning yomonlashuvining oldini olish bo'yicha yechimlarni taklif qilishdan iborat. Zamonaviy tadqiqotlar va ekspert tavsiyalari asosida salbiy ta'sirlarni minimallashtirish bo'yicha ham qisqa muddatli, ham uzoq muddatli chora-tadbirlar ko'rib chiqiladi().

Suv ombori zonasining ekologik muammolari

Tuproqning sho'rlanishi va degradatsiyasi: Suv omboridan oziqlanadigan yerlarni sug'orish yer osti suvlari sathining ko'tarilishiga olib keladi, bu esa o'z navbatida tuproqning sho'rlanishiga yordam beradi. Sho'rlangan tuproqlar hosildorlikni pasaytiradi va dehqonchilikni murakkablashtiradi, bu esa ekologik vaziyatni yomonlashtiradigan agrokimyoviy vositalardan foydalanishni talab qiladi.

Suv sifatining yomonlashishi

Suv ombori qishloq xo'jaligi kimyoviy moddalari, maishiy va sanoat chiqindilari oqimi tufayli ifloslanishga moyil. Nitratlar va boshqa kimyoviy moddalar kontsentratsiyasining oshishi suv sifatini yomonlashtiradi, bu suv ombori va uning atrofidagi hududlarning ekotizimiga salbiy ta'sir qiladi.

Biologik xilma-xillikning kamayishi: Suv ombori va uning atrofidagi ekotizimlar o'simlik va hayvonot dunyosining bir qator turlari uchun tabiiy yashash joylarini yo'qotishdan aziyat chekmoqda. Biologik xilma-xillikning kamayishi mintaqaning tabiiy chidamliligini zaiflashtiradi va ekologik ofatlar xavfini oshiradi.

Ekologik muammolarni oldini olish chora-tadbirlari

2. Barqaror suv boshqaruvi

Tuproqning sho'rlanishi va degradatsiyasining oldini olishning asosiy yechimlaridan biri suvni barqaror boshqarishdir. Bu suvni samarali taqsimlash va uning dalalarda ortiqcha bo'lishiga yo'l qo'ymaslik imkonini beruvchi zamonaviy tomchilatib sug'orish tizimini joriy etishni nazarda tutadi. Ularning ko'tarilishi va tuproq sho'rlanishining oldini olish uchun er osti suvlari darajasini muntazam ravishda kuzatib borish ham zarur.

Suvni tozalash tizimlarini takomillashtirish: Suv ifloslanishining oldini olish uchun suv omboriga kiruvchi oqava suvlarda zararli kimyoviy moddalar kontsentratsiyasini kamaytiradigan zamonaviy suv tozalash tizimlarini joriy etish zarur. Mahalliy hokimiyat organlari va sanoat korxonalari oqava suvlarni tozalash inshootlarini modernizatsiya qilish, ekologik toza texnologiyalarni joriy etishda faol ishtirok etishi kerak.

Ekotizimni tiklash va himoya qilish: Biologik xilma-xillikni saqlash va tiklash suv ombori atrofida muhofaza qilinadigan tabiiy hududlarni yaratish orqali mumkin. Ushbu chora-tadbirlar mahalliy turlarning tabiiy yashash joylarini tiklashga va tabiiy ekotizimlarga antropogen bosimni kamaytirishga yordam beradi.

Ekologik ta'lim va jamoatchilikni jalb qilish: Mahalliy aholini ekologik ta'limga jalb etish ekologik muammolarning oldini olishda muhim qadamdir. Aholini suvdan oqilona foydalanish va atrof-muhitni muhofaza qilish zarurligi to'g'risida xabardor qilish, shuningdek, ularni tabiatni muhofaza qilish dasturlariga jalb etish hududning ekologik ongini sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Barqaror rivojlanish bo'yicha tavsiyalar: Suv omborining ta'sir zonasini uzoq muddatli barqaror rivojlantirish uchun kompleks chora-tadbirlar talab qilinadi, jumladan:

Ekologik muammolarning oldini olish bo'yicha ishlarni muvofiqlashtirish bo'yicha idoralararo komissiyalar tuzish.

Suv resurslari va tuproqlar holatini muntazam ravishda ekologik monitoring qilish.

Viloyatda qishloq xo'jaligi va sanoatda "yashil" texnologiyalarni bosqichma-bosqich joriy etish.

Iqlim o'zgarishiga moslashish va ekologik xavflarning oldini olishga qaratilgan ilmiy muassasalar bilan birgalikda ekologik dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirish.

Xulosa. Markaziy Farg'ona suv omborining ishlashi viloyat atrof-muhitiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi, bu esa ekologik muammolarning oldini olish bo'yicha zudlik bilan chora-tadbirlar ko'rishni taqozo etadi. Suvni boshqarishning samarali usullarini joriy etish, oqava suvlarni tozalash tizimlarini takomillashtirish va bioxilma-xillikni tiklash mintaqada barqaror rivojlanish yo'lidagi asosiy qadamdir. Suv omboridan foydalanish bilan bog'liq ekologik muammolarni hal etishda barcha manfaatdor tomonlar – hokimiyat, tadbirkorlik, ilmiy tashkilotlar va mahalliy aholining faol ishtiroki muhim jihatdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Aliev A.K. Sug'orishning Farg'ona vodiysi ekotizimiga ta'siri // Ekologiya va atrof-muhitni boshqarish. – 2019 yil. – 4-son. – 45-56-betlar.
2. Juraev M.N. O'zbekiston qishloq xo'jaligida suvni tejashning zamonaviy usullari // Fan va ta'lim axborotnomasi. – 2020 yil. – 7-son. – B. 22-30.
3. Hakimov R.R. Markaziy Osiyo irrigatsiya zonasida tuproq sho'rlanishi muammolari // Agrar fan. – 2021 yil – 2-son. – 12-19-betlar.